



JÄRFÄLLA

# KULTUR- PEDAGOGISK PLAN

Uppdaterad version 2022

## Kulturpedagogisk plan

Det finns en lång tradition att arbeta med kulturpedagogisk plan i Järfälla. Initiativet till den första kulturpedagogiska planen kommer från kulturombuden i Järfällas förskolor och skolor. I samband med en studiedag på temat visioner med diskussioner om hur man kan utveckla och stärka kulturens roll i förskola och skola, fick Järfälla kultur en uppmaning av kulturombuden att arbeta fram en kulturpedagogisk plan. Genom åren har planen utvecklats till att innehålla allt från film och media, kulturarv, konst och satsningen Amatörer möter proffs till musik, dans och drama samt litteratur, läsning och muntligt berättande.

Under arbetets gång har planen diskuterats och förankrats på kulturombudsträffar, i strategigruppen för kulturfrågor i förskola och skola samt i olika chefsgrupper. Sedan har också Barnkonventionen blivit lag, där barns rätt till kultur slås fast.

**Den kulturpedagogiska planen** kan användas på olika sätt. Planen innehåller rekommendationer, för vad barn och ungdomar i Järfälla ska erbjudas under sin tid i förskolan och skolan. Rekommendationerna sammanfaller i stort med de åtaganden som beslutats av kultur-, demokrati- och fritidsnämnden. En del av rekommendationerna erbjuds centralt och ingår i den överenskommelse som barn- och ungdomsförvaltningen gör med Järfälla kultur.

**Andra rekommendationer** genomförs lokalt på respektive enhet. Därmed bör också medel avsättas lokalt för att aktiviteterna ska kunna genomföras. Förutom en allmän text om respektive ämnesområde samt rekommendationer innehåller planen också förslag på hur man kan arbeta mer övergripande. Pedagogerna kan då själva välja nivå utifrån den egna förskole- eller elevgruppens förkunskaper och intressen. Det finns också handledningar för hur man kan diskutera kring eller analysera exempelvis en film, en konsert, en bok eller ett konstverk samt tips på webbadresser och digitala sändningar/utbildningar.

Denna uppdaterade plan är antagen i Barn- och ungdomsnämnden och i Kultur-, demokrati- och fritidsnämnden.

# Innehåll

<b>Förord</b> .....	3
<b>Järfällamodellen</b> .....	4
<b>Amatörer möter proffs</b> .....	5
Rekommendationer .....	5
<b>Skapande skola</b> .....	6
Rekommendationer .....	7
<b>Film och media</b> .....	8
Rekommendationer .....	9
<b>Kulturarv</b> .....	10
Arkitekturpedagogik .....	11
Bildarkiv .....	12
Arkivpedagogik .....	12
Rekommendationer .....	13
<b>Konst</b> .....	14
Rekommendationer .....	16
Tips .....	16
<b>Musik</b> .....	17
Rekommendationer .....	18
<b>Dans</b> .....	19
Rekommendationer .....	21
<b>Drama och teater</b> .....	22
Rekommendationer .....	23
<b>Litteratur, läsning, muntligt berättande</b> .....	25
Rekommendationer .....	26
<b>Tre kulturenheter</b> .....	27





## Förord

Detta är Järfälla kommuns kulturpedagogiska plan. Den är tänkt som handledning och inspiration för alla som arbetar med barn och ungdomar i Järfällas förskolor och skolor. Den är också ett underlag för politikerna i barn- och ungdomsnämnden samt även i kultur-, demokrati- och fritidsnämnden.

### Den kulturpedagogiska planen

antogs första gången av barn- och ungdomsnämnden i maj 2008. Planen bygger på en rad styrdokument, från FN:s barnkonvention till lokala planer. I läroplanerna för

förskola och det obligatoriska skolväsendet framhålls också vikten av barn och ungas rätt att ta del av kultur i olika former samt att barn och unga ges möjligheter till eget skapande. Precis som Barnkonventionen anger barns rätt till kultur.

**En förhoppning är** att den kulturpedagogiska planen ska fungera som ett "levande dokument", vilket kräver en ständig dialog om vikten av de estetiska lärprocesserna och kulturens roll i förskola och skola. Planen revideras vart fjärde år.

### Nikoletta Jozsa

Ordförande i barn- och ungdomsnämnden, Järfälla.

### Torsten Friberg

Ordförande i kultur-, demokrati- och fritidsnämnden, Järfälla.



## Järfällamodellen

**Den kulturpedagogiska planen hade inte varit möjlig att arbeta fram om det inte funnits ett mångårigt samarbete mellan Järfällas förskolor och skolor och Järfälla kultur. Dialog, förankring och organisation är nyckelord i detta samarbete.**

Järfällamodellen innebär att vi gemensamt arbetar för barnens och ungdomarnas möjligheter att få ta del av kultur i olika former och för att de resurser vi har ska kunna utnyttjas effektivt genom planering och en bra organisation. Genom olika kunskaper och kompetenser kompletterar vi varandra.

**I förskolor och skolor** finns sedan många år ett nätverk av kulturombud. För dessa ordnar Järfälla kultur ett antal träffar per år. Däremellan har vi kontinuerlig kontakt i samband med Amatörer möter proffs, Skapande skola, skolbio och andra kultursatsningar samt genom utskick och nyhetsbrev.

**»Vi arbetar gemensamt för barnens och ungdomarnas möjligheter att ta del av kultur«**

**Även strategigruppen**, som består av rektorer med särskilt ansvar för kulturfrågor samt kulturchefen, träffas några gånger per år. Detsamma gäller styrgruppen för kultur i skolan, som består av förvaltningsdirektör KDF, verksamhetschef BUF och kulturchef. En gång om året inbjuds också Järfälla kultur till en träff för alla rektorer. Genom nätverken och de återkommande träffarna, men också löpande i det dagliga arbetet, förs en ständig dialog mellan verksamheterna.

*Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer. FN:s barnkonvention, artikel 13.1:*

*Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig; Lgr reviderad 2019, s 9*

### **Kulturombudens roll på förskola och skola är att:**

- delta i kulturombudsträffarna
- informera sina kollegor utifrån kulturombudsträffarna
- informera rektorn/skolledningen om planerad verksamhet inom Amatörer möter proffs och Skapande skola
- sprida och visa material om Järfälla kulturs utbud
- inspirera sina kollegor till kreativ kulturverksamhet
- vara kontaktperson gentemot Järfälla kultur, kulturarbetare etcetera
- ansvara för utvärdering av genomförd kulturverksamhet

**Kulturombudens uppdrag ligger som en del i arbetstiden.**



# Amatörer möter proffs

**Amatörer möter proffs är namnet på den kultur-satsning i Järfälla som varje år ger tusentals barn och ungdomar i förskolor och skolor möjligheter att få träffa professionella kulturarbetare och under deras ledning få uppleva och pröva på eget skapande.**

Amatörer möter proffs startade redan 1994. Även privat drivna förskolor och skolor är välkomna att delta, utifrån samma ekonomiska villkor som de kommunala förskolorna.

**Keramik, betongskulptur, rap, nycirkus, origami, drama, skuggspelsteater, dokumentärfilm, musik, dansimprovisation, animation, streetdance, retorik, skrivande** är bara några exempel på vad barn och unga prövat på under årens lopp.



**Noggrann planering** och nära samarbete mellan enheter och Järfälla kultur borgar för kvalitet. Varje förskola och skola lämnar in önskemål som Järfälla

kultur sammanställer. Alla elever ska ha möjlighet att påverka inriktning genom exempelvis elevråd, klassråd eller liknande. Järfälla kultur söker sedan kulturarbetare som dels är yrkesverksamma inom önskade områden, dels är intresserade av att arbeta i ett pedagogiskt sammanhang med barn och ungdomar. Därefter vidtar ett omfattande planeringsarbete så att allt fungerar till hösten när kulturarbetarna finns på plats i förskolor och skolor.

**»En satsning som låter tusentals barn och unga i Järfälla få träffa professionella kulturarbetare«**

**Personalen tar ansvar** för organisation av Amatörer möter proffs. Kulturarbetarna står för verksamhetsplanering de veckor då de är i förskolan eller skolan. Efter avslutad period utvärderas verksamheten av elever, kulturarbetare, personal och Järfälla kultur.

**Genom Amatörer möter proffs** får barn och ungdomar varje år uppleva hur lärandet kan vara en lek eller en konst och att de på ett lustfyllt sätt har erövrat ny kunskap, helt i enlighet med läroplanerna. Konstnärerna och artisterna får i sin tur inspiration i sitt eget skapande genom mötena med de yngre.

## Rekommendationer

Särskilda medel ska årligen avsättas för att alla barn i förskolor och skolor ska ha rätt till en kulturupplevelse per år inom satsningen "Amatörer möter proffs".

Arbete med skuggteater efter boken Rita och Krokodil i skogen.





Populära och önskade konstnärliga områden inom Skapande skola är dans i olika former och musik samt teater/drama.

## Skapande skola

**Skapande skola är ett statligt bidrag som söks hos Kulturrådet. Utlysningen sker i början av kalenderåret och beviljat bidrag gäller för kommande läsår.**

Skapande skola-bidraget syftar till att konst och kultur ska integreras i grundskolan på lång sikt. Det bidrar till att elever får större möjligheter till eget skapande genom möten med professionella kulturaktörer och kulturverksamheter. Bidraget stärker också elevernas tillgång till olika kulturella uttrycksformer.

**Bidraget är ett komplement** till skolans ordinarie uppdrag och får inte användas för administration eller för att kompensera eventuella besparingar i skolans budget.

**»Ett statligt bidrag som söks varje år hos Kulturrådet«**

Ett krav är att eleverna själva ska få möjlighet till eget skapande. Att enbart ordna en teaterföreställning uppfyller inte kraven på bidraget.



Men om teaterföreställningen kompletteras med en workshop eller ett temaarbete tillsammans med skådespelare eller dramapedagoger så sätts elevernas eget skapande i fokus och syftet med bidraget uppfylls. Ett annat krav är att professionella kulturaktörer ska anlitas.

»Ett krav är att eleverna själva ska få möjlighet till eget skapande.«

**Järfälla har sökt** och fått Skapande skola-bidrag varje läsår sedan bidraget infördes 2008. Tiotusentals elever har fått uppleva och själva pröva på olika konstnärliga uttryckssätt inom ett flertal konstnärliga områden.

**Störst popularitet** under de gångna åren har utan tvekan medieprojekten haft. Skolan har i läroplaner och kursplaner ett tydligt uppdrag att stärka elevernas digitala kompetens. Genom att eleverna gör animerad film eller digitala berättelser om ett valt ämne eller tema som de läser under terminen, så uppfylls både kursplanens krav och kraven på att stärka den digitala kompetensen.

**Andra populära** och ofta önskade konstnärliga områden är dans i olika former, musik, teater/drama, författarbesök kombinerat med skapande skrivande, bild/konst/foto samt också arkitektur/modellbygge.

Modellbygge med kapaskivor och lim.

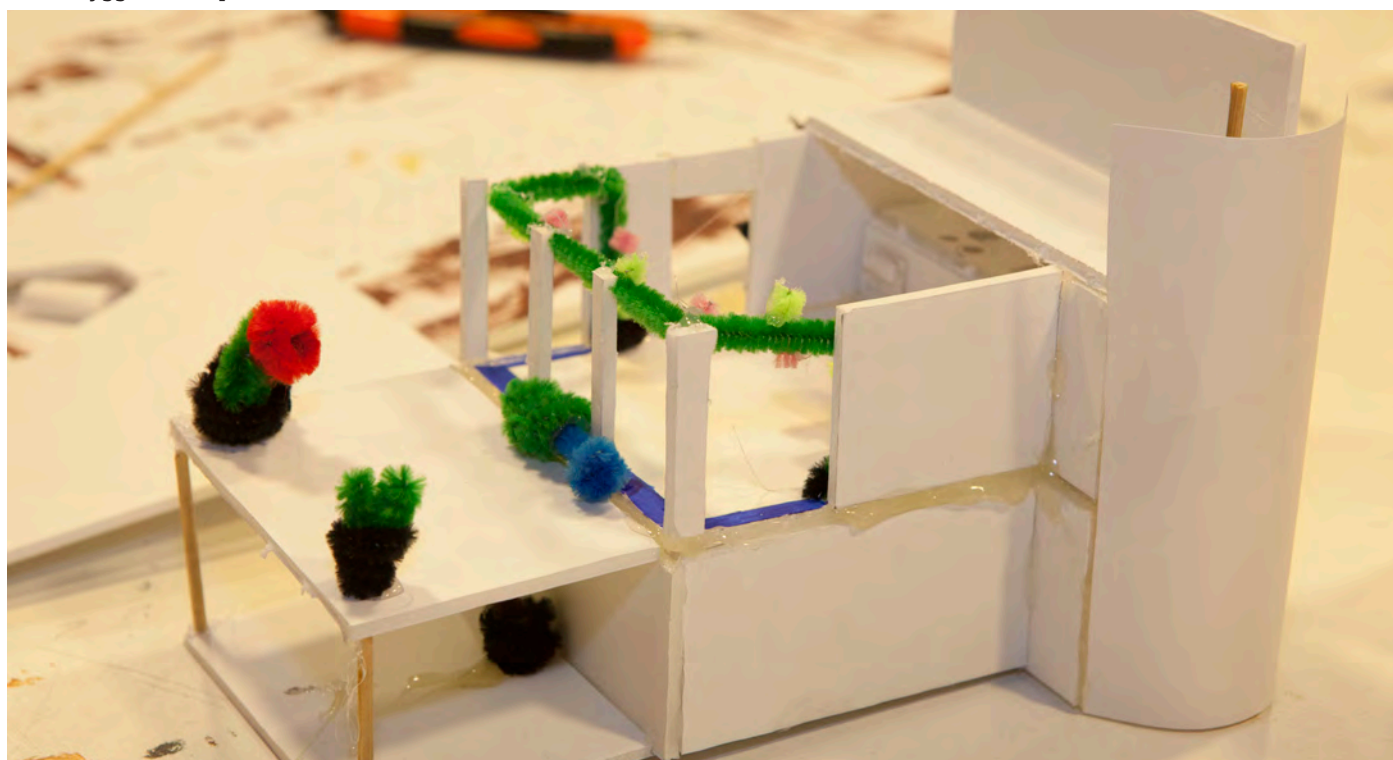


Projekt inom media är mest populärt, till exempel digitala berättelser och animerad film. Här fotomontage med bild från Drabantvägen.

**Järfälla kultur** har skolhuvudmannens uppdrag att ansöka, planera, genomföra, utvärdera och redovisa bidraget. Detta sker i nära samarbete med skolorna. Därigenom har skolorna också möjlighet att välja ut och koppla samman Skapande skola-projekt med kursplanerna, utifrån teman och avsnitt som de enskilda klasserna kommer att arbeta med under läsåret.

### Rekommendationer

Järfälla kultur ansöker om Skapande skola-bidrag från Kulturrådet så länge bidraget existerar. Ansökan sker på skolhuvudmannens uppdrag och i nära samarbete med kommunens skolor.





Greenscreen-bakgrund i filmstudio på Huset på höjden.

## Film och media

**Skolbio har funnits i Järfälla sedan 1988. I dag är det en väl etablerad verksamhet, som riktar sig till alla barn och unga i åldrarna 4-16 år.**

Varje år erbjuds barn och unga att se film på biograf. Skolbiofilmerna hämtas från den ordinarie repertoaren, och väljs av en referensgrupp av lärare. Ansvaret för samordningen av filmvisningarna har Järfälla kultur.

**»I Järfälla finns en politiskt antagen policy för skolbio«**

**Skolbion** kan sägas ha tre dimensioner, där själva upplevelsen av filmen är en. En annan är att analysera och lära sig förstå den rörliga bildens språk. En tredje är att själv få möjlighet att uttrycka sig med rörliga bilder.

*Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder skapas och kan tolkas. Genom under[1]visningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur där film, foto, design, konst, arkitektur och miljöer ingår. Lgr reviderad 2019, s 26*

*Förskolan ska sträva efter att varje barn ... utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa. Lpfö 18*

**I Järfälla finns sedan 2001** en politiskt antagen filmpolicy för skolbioverksamheten, som anknyter till dessa dimensioner. Filmpolicyns mål är att:

- # Erbjuder filmupplevelser på biograf som en del av skolundervisningen eller en del av förskolearbetet.
- # Skapa intresse för filmen som konst och biografen som upplevelserum.
- # Stimulera eleverna till ett mediekritiskt tänkande, genom till exempel filmanalys och eget skapande.



## Järfälla Mediecenter

Järfälla Mediecenter, som är en del av Järfälla kultur, erbjuder filmer och pedagogiskt material till förskolor och skolor. Vårt utbud är ett av Sveriges största. Bland leverantörerna finns BBC, SVT, UR, svenska filmare, utländska läromedelsproducenter, de flesta stora amerikanska filmbolagen samt välkända nordiska filmbolag och filmfestivaler.

### »Järfälla Mediecenter har utbildningsfilmer med handledning«

**Genom att teckna avtal** med Järfälla Mediecenter får lärare och elever obegränsad tillgång till vårt utbud. Till utbildningsfilmerna finns handledningar och koppling till läroplanen. Bra att veta är att streama och visa film via Järfälla Mediecenter är tryggt och lagligt, eftersom Mediecenter har alla rättigheter som behövs.

#### Rekommendationer

Elever i alla årskurser ska ges möjlighet att årligen se film på biograf inom skolbioverksamheten. Skriftliga filmhandledningar ska förmedlas via Järfälla kultur till samtliga lärare som deltar i visningarna.

Kompetensutveckling för lärare på alla stadier i exempelvis filmanalys, animation, digital redigering eller andra aktuella ämnen ska kunna erbjudas av Järfälla kultur. Skolorna står för kostnaden för deltagande lärare.

Huset på höjdens filmstudio. Arbete med filmklappa.



## Vi tipsar!

### Analysera en film

När man ska analysera en film finns tre berättarkomponenter att ta hänsyn till; vad vi ser, hur vi ser och vad vi hör. Sammantaget styr komponenterna vilken genre man placerar filmen i.

#### Hur vi ser

**Kameravinklar** (grodperspektiv, fågelperspektiv)

**Kamerarörelser** (panorering - vridning i sidled, tiltning - vridning i höjdled, åkning, zoomning)

**Bildstorlek** (totalbild, helbild, halvbild, närbild)

**Klippning** (snabba klipp, långa sekvenser, toningar, associativa klipp, rörelseklipp)

**Ljus** (blått nattljus, skuggor, stearinljus)

#### Vad vi hör

**Ljud** (effekter, miljöljud, tystnad, kommenterande effektljud)

**Dialog** (mellan de medverkande, inre dialog, direkt till publiken)

**Musik** (snabb, lugn, elektronisk, akustisk, realistisk från ljudkällor i bild, bakgrundsmusik)

#### Vad vi ser

**Människor Klädsel Miljö**

**Rekvisita Tidpunkt**

### Webbadresser inom film

**sfi.se** Svenska Filminstitutet publicerar filmpedagogiskt material på sin hemsida, till hjälp för alla som arbetar med film i skolan.

**statensmedierad.se** Statens medieråd ska verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan samt ge vägledning om barns och ungas mediasituation. En del är hemsidan MIK Sverige. MIK (medie- och informationskunnighet) är de kunskaper och förmågor som krävs för att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och sammanhang.

#### Filmutrustning - Huset på höjden

- Filmstudio
- Två filmredigeringsrum med iMac och programmet Adobe Premiere.
- Green screen samt grått bakgrundspapper
- Till utlåning finns:  
monitorer, kameror, objektiv, lampor, reflektorer, flaggor, ljudinspelare med mera.



Runstenen utanför Jakobsbergs folkhögskola, Folkhögskolevägen.

## Kulturarv

**Ett av Järfälla kulturs uppdrag är att främja kunskap och intresse för Järfällas historia och utveckling. Kulturarvet är inget eget ämne utan ett begrepp med många olika innebörder.**

Lite beroende på hur man väljer att definiera kulturarv kan man säga att det ingår i de flesta kursplanerna.

**Kulturarvet brukar delas upp** i det materiella kulturarvet och det immateriella kulturarvet. Ett slott, ett torp, ett gravfält, ett allmogeskåp eller spinnrock är alla exempel på det materiella kulturarvet, alltså ett kulturarv som finns i fysisk form. Folkmusik, sånger, danser, sagor och berättelser, språk och dialekter är exempel på det immateriella kulturarvet. Kunskapen och utövandet har förts vidare från en generation till nästa, ofta i muntlig form.

**»En kulturhistorisk miljö kan vara allt från ett förhistoriskt gravfält till ett småhusområde«**

**I Järfälla har flera skolor** arbetat med kulturarvsprojekt av olika slag. De projekt som Järfälla kultur initierat är framför allt kopplade till arkeologi, historia och kulturhistoriska miljöer och det är inom de områdena som den kulturpedagogiska planen tar sitt avstamp. En kulturhistorisk miljö kan vara allt från ett förhistoriskt gravfält till ett småhusområde från 1960-talet. Det viktiga är att miljön har något att lära oss om platsens eller kommunens historia.

Genom att välja ut några närbelägna kulturmiljöer och använda dem som utgångspunkt för en tidspromenad kan man förflytta sig i en tidsrymd av flera tusen år – bara genom att gå en kilometer!

*Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grund[1]skola ... har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nord[1]iska och västerländska kulturarvet samt fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken.*  
*Lgr reviderad 19, s 12*

*I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Förskolan ska också se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen.* Lpfö 18

*Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1–3 ... Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.* Lgr reviderad 19, s 197

Görvälns slott, litografi från 1800-talet av Ulrik Thersner.







## Nyfiken på Järfällas historia - testa appar som guider

Välkommen att prova någon av våra kulturpromenader, guider om Järfällas historia. En kulturpromenad är en digital, guidad tur med svensk berättarröst där du använder din mobil som redskap – en slags ”kulturapp”. Du behöver inte ladda ner appen i din mobil, följ bara instruktionerna i länken nedan. Varje kulturpromenad är 2-4 kilometer och passar också bra för barn. Guiderna finns även tillgängliga med engelsk text. Apparna hittar du på jarfalla.se.

## Hitta en fornlämning!

Många skolor och förskolor i Järfälla har promenadavstånd till en fornlämning. Varför inte besöka ett järnåldersgravfält i skolans närhet när ni läser om vikingatiden? Eller upptäcka en övergiven torpplats?

**Alla fornlämningar** i Sverige finns registrerade i en databas som heter **Fornsök**. Man kan söka i den på flera olika sätt. Det enklaste är att zooma in kartan som visas på startsidan. Då kan man lätt se vilka fornlämningar som finns i närheten av den egna förskolan eller skolan. När man väl har hittat en lämning som verkar intressant kan man genom att klicka på markeringen på kartan få veta mer.

**Fornsök fungerar** också bra i fält, via surfplatta eller mobil. Där kan man även lägga in sin egen position, vilket kan underlätta när man letar.

**I Kallhäll och Stäket** finns det tyvärr inte så många förhistoriska lämningar (tillkomna före 1 050 e. Kr). Det beror dels på att de delarna av Järfälla i stort sett befolkades först under medeltiden, dels på att några förhistoriska fornlämningar i Kallhäll har undersökts och grävts bort. Men man kan ändå läsa om dem i Fornsök. Om man vill besöka ett gravfält från yngre järnåldern men inte har något i närheten så ligger också Kvarnbacken i Jakobsberg väldigt centralt, bara fem minuters promenad från pendeltåg och buss. Se <https://app.raa.se/open/fornsok/>



## Arkitekturpedagogik

*”Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.” Politik för gestaltad livsmiljö. Prop. 2017/18:110*

**Arkitektur och den byggda miljön** är en del av allas vår vardag. Oavsett om vi är intresserade av arkitektur och miljö eller inte så påverkas vi av vår dagliga omgivning och hur den är utformad. Begreppet arkitektur omfattar allt mänskligt byggande men också gestaltningen av den fysiska miljön. I dagligt tal förknippas arkitektur kanske mest med utformning av olika byggnader och platser.

## »Arkitektur och modellbygge erbjuds som aktiviteter under skolloven«

**Järfälla kultur började arbeta** mer systematiskt med arkitekturpedagogik i olika former redan 2010. Framförallt är det i skolan som många projekt genomförts. Projekten har ofta varit en del av Skapande skola och Amatörer möter proffs. I skolprojekten har vi arbetat tillsammans med arkitekter, ArkDes och läns museet.

**Sedan 2012** erbjuder också Järfälla kultur kurser i arkitektur och modellbygge för unga som en del av lovverksamheten. Järfälla kultur ordnar även kojbyggarkollon på sommarlov. Kurserna leds av arkitekter, med erfarenhet av att jobba med barn och unga.

## Vi tipsar!

Arbeta utifrån den egna gårdsmiljön och den egna förskolan eller skolan. Frågeställningarna bör vara enkla och konkreta, exempelvis:

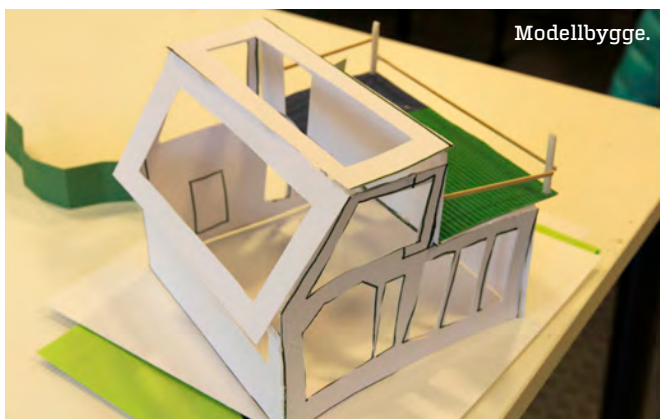
- Vad är förskolan/skolan byggd av för material?
- Vad har tak, dörrar och fönster för funktioner?
- Hur ser gården ut?
- Vad finns det för olika saker där?
- Vad använder man dem till?

**Vidga området till närmiljön**, förskolans eller skolans omgivning och platser som är viktiga för barnen/eleverna. Arbeta med frågeställningar, till exempel platsens betydelse och traditioner som kanske finns knutna till den. Försök se historiska samband och perspektiv. Ta gärna upp några "kända" byggnader i kommundelen och i övriga Järfälla.

## »Använd förskolans eller skolans närmiljö att arbeta med«

**Den egna kommundelen** blir nästa område för eleverna att fördjupa sig i. Undervisningen i förhistoria är exempelvis lätt att koppla ihop med Järfällas förhistoria. Använd fornlämningarna i den egna kommundelen eller på andra platser i kommunen som studieobjekt. Även förskolebarn tycker det är spännande med riktiga gravar som man hittar på gravfälten runt om i Järfälla!

**I historieundervisningen** bör eleverna få göra kopplingar till Järfällas historia och ges möjlighet att upptäcka kommunen. Gör gärna studiebesök i kulturlandskapen på Järvafältet eller Görvalns naturreservat samt vid någon av de större gårdarna. Arkitektur kan uppmärksammas genom att eleverna lär sig känna igen byggnader och miljöer från olika tidsepoker. Finns det liknande exempel i Järfälla? Hur ser arkitekturen ut i den egna närmiljön?



**Vidga Järfällaperspektivet** och gör studiebesök på några tidstypiska platser och miljöer i Stockholm. Förhållandet förort - huvudstad - storstadsregion bör belysas. Studera samhällsplaneringsprocessen ur olika perspektiv, både ett lokalt - exempelvis från aktuella planer i Järfälla - och ett regionalt, samt se vilka olika aktörer som finns.



Skolelever i Kallhäll, 1920-talet. Järfälla kommuns bildarkiv.

## Järfälla kommuns bildarkiv

Järfälla kommuns bildarkiv är en guldgruva. Man kan också gräva guld på nätet i bildarkivets egen bilddatabas! I Järfälla kommuns digitala bildarkiv finns omkring 14 000 bilder. Materialet är till för dig som vill veta mer om Järfälla. Bilderna är tagna av professionella fotografer som varit verksamma i kommunen. Dessutom har samlingen kompletterats med material från privatpersoner. Här hittar du bilder från fornlämningar, föreningsliv, gårdar, kommunalförvaltning, kommunikationer, kyrkor, natur, näringsliv, personer, samhällen och skolor. Samlingen växer hela tiden. I hela arkivet finns cirka 40 000 bilder. Vill du besöka arkivet? Hör av dig och boka en tid.

## Arkivpedagogik

Järfälla kommuns bildarkiv erbjuder arkivpedagogik för skolor baserat på läroplanen och med fokus på lokal förankring. Arkivpedagogik, med utgångspunkt i bildarkivet, möjliggör lärande om och genom arkiv. Arbetet utgår från målgruppen och tydliggör sambandet mellan dåtid, nutid och framtid genom pedagogiskt arbete med informationskällor.

**I läroplanen uppmuntras skolor** att arbeta med arkiv. Läroplanen lyfter skolans roll i att göra eleverna medvetna om att de är bärare av och delaktiga i skapandet av ett gemensamt kulturarv.





Förskolebarn på Orgona har jobbat med runor och bokstäver på temat kulturarv.

**Arkivens utbud** kan bidra till att uppfylla målen och kunskapskraven i läroplanen på ett ovärderligt sätt. Det arkivpedagogiska materialet som Järfälla kultur erbjuder är alltid förankrat i läroplanen och finns digitalt på bildarkivets hemsida. Ofta tas material fram tillsammans med skolan för att på bästa sätt passa det eleverna arbetar med. Exempel på teman är Demokrati & Barnkonventionen, Källkritik, Lokalhistoria, Industrialismen, Ekosystem i Järfälla och bildanalys.

### Vi tipsar!

Välj en plats du är intresserad av – kanske där skolan eller förskolan ligger? Sök efter bilder på [jarfalla.se/bildarkiv](http://jarfalla.se/bildarkiv). Skriv ut bilderna och ta med dem ut i verkligheten. Låt eleverna upptäcka platsen utifrån bilderna. Hur har platsen förändrats? Går den överhuvudtaget att känna igen? Finns det några referenspunkter, det vill säga någonting i bilden som finns kvar än idag och kan hjälpa till med orienteringen?

**Alla bilder i Järfälla kommuns bild databas** får användas fritt i undervisningen. Vill man däremot publicera en bild måste man först kontakta bildarkivet.

### Rekommendationer

Alla förskolebarn och elever ska årligen erbjudas en kulturarvsorienterad aktivitet; till exempel ett studiebesök i en kulturmiljö, en träff med en kulturarvspedagog, en tidspromenad eller ett besök på museum, både lokalt i kommunen eller på de större museerna i Stockholm.

Kompetensutveckling inom kulturarvsområdet ska kunna erbjudas av Järfälla kultur. Skolorna står för kostnaden för deltagande lärare.

## Webbadresser

### [jarfalla.se/bildarkiv](http://jarfalla.se/bildarkiv)

Om du har frågor eller kommentarer om bilderna kontakta oss gärna. Ni kan också boka in ett besök i bildarkivet, eller bjuda in kommunens bildarkivarie till skolan för att berätta om arkiv.

Kontakt: [bildarkivet@jarfalla.se](mailto:bildarkivet@jarfalla.se)

### [arkdes.se](http://arkdes.se)

Arkitektur- och designmuseets hemsida har en sida för pedagogik. Under rubriken skola, för lärare, kan du ladda ned Arkitekturboxen, som är en enkel och inspirerande verktygslåda för att jobba med arkitektur inomhus och utomhus.

### [arkitekturpedagogen.se](http://arkitekturpedagogen.se)

Arkitekturpedagogen är en hemsida för lärare, arkitekter och andra som vill arbeta med arkitektur i skolan.

### [historiska.se](http://historiska.se)

Historiska museets hemsida har webbsidor för skolor, som innehåller fakta om forntiden och lärarmaterial.

### [nordiskamuseet.se](http://nordiskamuseet.se)

På Nordiska museets hemsida finns digitala visningar på olika teman samt studiehandledningar.

### [stockholmslansmuseum.se](http://stockholmslansmuseum.se)

Länsmuseets hemsida innehåller en hel del tips, liksom en stor bilddatabas. Under rubriken "Upptäck" finns förslag på utflykter.

### [raa.se](http://raa.se)

Riksantikvarieämbetet ansvarar för kulturmiljövård och kulturarvsfrågor på statlig nivå. Riksantikvarieämbetet arbetar också för samverkan mellan skola och kulturarvsinstitutioner. På [raa.se](http://raa.se) hittar du information, söktjänster och länkar. Här finns bland annat söktjänsten Fornsök där du kan få mer information om alla fornlämningar i Järfälla - och i hela Sverige.



"Blown away" skulptur av Johan Paalzow, vid Ålsta torg i Barkarby.

## Konst

**Järfälla kultur ansvarar för konst- och utställningsverksamheten i Jakobsbergs konsthall och Bas Barkarby, årligen cirka 15 utställningar.**

Vid kulturombudsmöten presenteras och visas pågående utställningar av konstansvarig kultursekreterare. Kulturombuden fungerar sedan som förmedlare till lärare, elever och barn.

**Varje vår** visas verk från kommunens förskolor och skolor i Jakobsbergs konsthall. Järfälla kultur har ett särskilt ansvar för att främja konstlivet i kommunen genom att stödja lokala konstnärer, föreningar, studie-

*Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder skapas och kan tolkas. Genom undervisningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur där film, foto, design, konst, arkitektur och miljöer ingår.*

*Lgr reviderad 19, s.26*

*Förskolan ska sträva efter att varje barn ... utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa. Lpfö 18*

förbund samt förskolorna och skolorna i deras ambitioner inom konstområdet. Arbetet med konst följer kommunens konstpolicy.





Görvålns skulpturpark. "Ögat" av Maria Ångquist Klyvare.

**Konstpedagogiken** Med konstpedagogiken vill vi inspirera barn att uppleva konst. Det gör vi genom aktuella utställningar i Jakobsbergs konsthall och konsthallen i Bas Barkarby. Vi ser den pågående utställningen och studerar och diskuterar konstnärens verk, bilduttryck, materialval och teknik.

Efter gemensam introduktion gör vi en workshop där barnens kreativitet och upptäckarglädje uppmuntras till egna personliga uttryck. Inbjudan till konstpedagogiken i konsthallen skickas ut till kulturombud och chefer i början på varje termin.

**Runtom i Järfälla** och på skolor och förskolor finns offentliga konstverk av olika slag. Vid Görvålns slott finns en skulpturpark med ett tjugotal permanenta

skulpturer. Det finns alltså många möjligheter att låta förskolebarn och elever upptäcka och arbeta med konst och offentliga konstverk med Järfälla som utgångspunkt.

### »Förskolor och skolor får ställa ut verk i Jakobsbergs konsthall«

Se var kommunens offentliga konstverk finns på kommunens hemsida på Konst: "Konstkarta Järfälla". Offentliga miljöer som torg, parker och tunnelbanestationer har konstnärliga gestaltningar som kan inspirera till egna konstnärliga aktiviteter och konstteoretiska samtal.

### Vi tipsar!

#### Analysera ett konstverk

När man betraktar ett konstverk skapar man sig rätt omgående en uppfattning om man tycker om verket eller ej. Att göra en analys av ett konstverk innebär inte att man tänker efter en mall och räknar bort sina egna känslor inför bilden. Ens egna associationer och värderingar är förutsättningen för konstupplevelsen.

**Det är alltid givande** att föra en dialog med någon annan person. Får man nya infallsvinklar på ett konstverk så fördjupas självklart upplevelsen. Man kan ta sig an ett konstverk för tolkning och förståelse från olika utgångspunkter. Här bredvid ser du förslag på fem frågor att utgå från.

#### Är bilden som en händelse eller berättelse?

Fantisera kring bildens innehåll eller de avbildade personerna/gestalterna.

**Utförande** Komposition, perspektiv, färgverkan och formuttryck.

**Teknik** Vilken teknik har använts; måleri, grafik skulptur, foto, textil. Hur går det praktiskt till att arbeta i olika tekniker?

**Konstnären som skapat verket** Hur har konstnären tänkt, vilka idéer har han eller hon utgått ifrån?

#### Konstverkets förhållande till omgivningen

Verkets sociala och historiska sammanhang. Förhållandet mellan konst och andra typer av bilder; reklam, information med mera.

## Vi tipsar! Ställ frågor kring en skulptur

Lars Nilsson: Pojken

Bronsskulptur placerad på Riddarplatsen i Jakobsbergs centrum. Donerad till Järfälla kommun av HSB Norra Stor-Stockholm 2013.

### Vem är konstnären?

Ta reda på uppgifter om konstnären Lars Nilsson, född 1956. Vad arbetar han annars med för konstnärliga uttryck, tekniker och idéer?

### Vad är skulpturen gjord av?

Skulpturen är gjuten i brons, hur går det till att göra en bronsgjutning?

### Hur är skulpturen gjord?

Har konstnären modellerat skulpturen med sina händer eller är det en avgjutning av en levande person?

### Vad tänker du om motivet?

Hur gammal tror du Pojken är?

Hur känner sig Pojken där han står: Glad, ledsen, ensam, förväntansfull, iakttagande, högtidlig?

Vad har Pojken för relation till omgivningen, torget och husen?

### Vem skulle kunna bli en staty i Järfälla?

Någon känd person, som till exempel Mikael Persbrandt, Daniel Ståhl eller Isabella Löwengrip?

### Rekommendationer

Kommunens förskolebarn och elever bör årligen få möjlighet till en konstorienterad aktivitet i form av museibesök, besök på konstinstitutioner eller konstnärligt gestaltade offentliga miljöer. Kompetensutveckling inom ämnet konst ska kunna erbjudas av Järfälla kultur varje år för personal i förskolor och skolor.

### Webbadresser

#### Länk till Järfällas konstpolicy

De större konstmuseerna har en bra pedagogisk verksamhet. Information finns på hemsidorna och är intressanta att besöka för pedagogiska uppslag eller faktabaserad orientering.

#### **modernamuseet.se och nationalmuseum.se**

Nationalmuseum och Moderna Museet har på sina hemsidor länkar till material för skolor. Här finns också lärarhandledningar och annan information.







Elever ska få prova olika instrument och utveckla sin sångförmåga.

## Musik

**Musik är ett av människans äldsta uttrycksmedel. Människans röst var det första instrumentet, men redan stenåldersmänniskan skapade musik med hjälp av enkla instrument.**

Det äldsta kända instrumentet från Järfälla är en flöjt av fårben som hittades vid en arkeologisk utgrävning 2006. Flöjten är från vikingatiden och det är förmodligen mer än tusen år sedan någon spelade på den – men vad och hur det lät kan vi bara fantisera om!

**Ämnet musik** ser lite olika ut i förskolan och skolan. I förskolan har man ofta dagliga sång- eller musiksamlingar. Många förskolor i Järfälla har egna sångskatter som man arbetar aktivt med. I grundskolan däremot är musiken ett eget ämne med en egen kursplan.

**Skolans musikundervisning** syftar till att ge en musikalisk allmänbildning och lägga en grund för att eleverna ska kunna ta del i både skolans och samhällets kulturliv. Eleverna ska få prova på olika instrument och få utveckla sin sångförmåga.

*Genom undervisningen i ämnet musik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:*

- spela och sjunga i olika musikaliska former och genrer,
- skapa musik samt gestalta och kommunicera egna musikaliska tankar och idéer
- analysera och samtala om musikens uttryck i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang. Lgr reviderad 19, s. 157

*Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få prova och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. Lgr reviderad 19, s. 9*

**Genom musikundervisningen** ska eleverna även få ett historiskt perspektiv på musik. Musikundervisningen ska också ge förståelse för att musik är ett sätt att främja social samhörighet och att man kan kommunicera med varandra genom att sjunga och spela tillsammans samt att det finns många olika nivåer för musikaliskt utövande - allt från vardagsmusicerande till konstnärlig professionalism. Inte minst kan musikundervisning inspirera till eget musicerande och lyssnande, ett intresse som ofta blir livslångt!

## Vi tipsar! Prata om en musikupplevelse - Hur upplevde du musiken?

Vilka känslor väckte den?

Vilka tankar fick du?

Framfördes musiken på instrument (instrumentalt) eller genom sång (vokalt) eller kanske både och?

Vilka instrument spelade musikerna på?

Hur många var de?

Spelade någon eller några själva (solo)?

Hur varierades musiken - snabbt/långsamt, starkt/svagt, korta/långa toner?

Finns det någon speciell melodi i musiken?

Kan du sjunga med i den?

Vet du om musiken är skriven av någon speciell person?

Vet du i så fall något om den personen och när musiken skrevs?

Tyckte du om musiken?



Fick du höra något trumsolo?

### Rekommendationer

Barn och unga i för-, grund- och särskola ska ges möjlighet att ta del av minst en arrangerad musikupplevelse per år. Vi rekommenderar alla skolenheter att möjliggöra för kulturskolan att göra skolbesök och att ha pröva-på-aktiviteter minst en gång per läsår.



### Webbadresser

#### lektion.se

En hemsida med många tips på lektioner i alla ämnen som också har sökfunktioner för förskola/grundskola/gymnasium. Lektionsförslagen är inskickade av pedagoger som själva arbetat med dem.

#### musikaliska.com

Tre verksamheter under samma tak med musik och mod som gemensam ledstjärna; Blåsarsymfonikerna, Länsmusiken i Stockholm och Musikaliska.

#### operan.se

Stockholmsoperan erbjuder skolföreställningar av opera och balett, också studiebesök bakom kulisserna samt lärardagar.

#### scenkonstmuseet.se

Kliv in i teaterns, musikens och dansens värld - på scen och bakom kulisserna. Scenkonstmuseet är ett interaktivt museum för alla åldrar mitt i Stockholm.





Dansklass i Huset på höjdens lokaler på Engelbrektsvägen 47 i Jakobsberg.

## Dans

**Att använda kroppen och rörelsen som uttrycksmedel är naturligt för barn. Genom leken tränar barnet rörelser och koordinationsförmåga.**

Därifrån är steget inte långt till dans och ett kreativt utforskande av kroppens rörelsespråk. Genom att dansa tränar vi smidighet, styrka, koordination och koncentration. Men dans är så mycket mer än att bara träna danssteg. Dans är också en konstform och ett estetiskt uttrycksmedel. Den är ett sätt att uttrycka och förmedla känslor. Den gör oss delaktiga i ett socialt sammanhang.

*Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. Lgr 11, s. 10*

*Förskolan ska sträva efter att varje barn...utvecklar sin förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans. Lpfö 18*

**Dans är lust och glädje!** Ett av målen för den nationella folkhälsopolitiken är ökad fysisk aktivitet, vilket bland annat ska uppnås genom insatser som stimulerar till mer fysisk aktivitet i förskola och skola. Här har dansen en viktig roll. Det finns många olika slags danser.

»Barn och unga bör få uppleva dans minst en gång om året«

**Ibland delas dansen in** utifrån antalet utövare, som solodans, pardans eller gruppdans men man kan också utgå från dansens funktion, som rituell dans, sällskapsdans, uppvisningsdans eller tävlingsdans för att nämna några exempel.

**Dansimprovisation** är en annan typ av dans, som till stor del bygger på att skapa för stunden och följa sin egen lust och vilja. Den utgår från individens egna förutsättningar och rörelsemönster och det finns inga rätt eller fel. Däremot kan man ge förslag på hur man kan improvisera dansen, se nedan.



Dansklass i Huset på höjdens lokaler.

Dans är lust och glädje!





## Rekommendationer

Barn och unga i förskola och skola bör få möjlighet att ta del av minst en dansupplevelse per år. En dansupplevelse kan exempelvis vara att besöka en dansföreställning, att delta i en dansworkshop eller kanske få besök av en danspedagog. Även inom Amatörer möter proffs erbjuds dans.



## Vi tipsar!

### Förslag till arbete kring dans som följer läroplanen

**Prova att dansa pardanser** med bestämda steg, som till exempel schottis och vals.

### Prova att dansa fritt till musik

(dansimprovisation).

**Prova att följa handens (eller någon annan kroppsdel) rörelser.** Prova också att använda olika nivåer i rummet genom att dansa med låga rörelser nära golvet eller höga rörelser, kanske med hopp. Utnyttja hela rummet men prova också att använda bara en del av det eller att dansa diagonalt eller i cirklar. Försök att "lyssna" till varandras rörelser när ni dansar tillsammans.

### Prata om olika slags danser och vad har de för funktion.

Hur upplevde du dansen?

Vilka känslor väckte den?

Vad såg du?

Var det en eller flera dansare?

Hur var de klädda?

Vad hörde du?

Var det musik till dansen?

Vad för slags musik i så fall?

Var den snabb eller långsam eller kanske både och?

Hur rörde sig dansarna?

Var det stora rörelser eller små rörelser eller

blandade de olika rörelser?

Fanns det hopp och lyft med i dansen?

Hur uttryckte dansarna sina känslor?

Visade de känslorna med olika rörelser och/eller genom ansiktsuttrycket?

Vad tyckte du om föreställningen?

## Webbadresser

### [danstidningen.se](http://danstidningen.se)

Danstidningens hemsida innehåller kalendrier där även föreställningar för barn och unga tas upp, aktuell information och intressanta artiklar

### [doch.se](http://doch.se)

Danshögskolan erbjuder förutom högskoleutbildning på olika nivåer också fortbildningar om exempelvis dans i skolan samt bedriver forskning, även inom nycirkusområdet.

### [kultur.sll.se/danscirkus](http://kultur.sll.se/danscirkus)

På Region Stockholm finns en danskonsulent som verkar för att barn, ungdomar och vuxna ska få ökad möjlighet att se, få kunskap om och själva utöva dans som konst och uttrycksform. Där finns också en cirkuskonsulent som har som uppgift att verka för att barn och unga i Stockholms län ska få möta cirkuskonsten. Intresset för den relativt nya konstformen samtida cirkus ökar. Det är en blandning av fysiskt utmanande rörelser och magi, en variation av cirkusformer.

### [zebradans.se](http://zebradans.se)

ZebraDans, en scen för dans som visar kvalitativa dansföreställningar för barn och unga och ordnar också fortbildning för personal inom skola och förskola.

### Danssal - Huset på höjden

- Plats för cirka 30 dansare beroende på aktivitet
- Spegelvägg
- Ljudanläggning



En liten kung i Ridddarparken.

## Drama och teater

**Drama är både ett tvärvetenskapligt och konstnärligt ämne. Framför allt är drama en pedagogisk metod där människan genom tankar, känslor och handlingar aktivt deltar i inlärningsprocessen.**

*Förskolan ska sträva efter att varje barn....utvecklar sin förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans. Lpfö 18*



**I drama fokuseras undervisningen** på gruppens och individens sociala och personliga utveckling. Själva processen är det viktigaste. Drama handlar om att arbeta med kropp och röst, att gestalta olika karaktärer och att arbeta tillsammans i en grupp.

**Begreppet teater** används där undervisningens mål är att sätta upp en föreställning. Ett manuskript brukar vara utgångspunkt för själva teateruppsättningen, men skådespelarna kan arbeta med dramaövningar under repetitionerna för att lättare kunna ge uttryck åt de personer eller karaktärer de ska tolka i pjäsen. Dramalek brukar man kalla dramaövningar för de yngsta.

»En arrangerad teater- eller dramaupplevelse kan vara ett besök av en teatergrupp, ett besök på en teater eller en dramaworkshop«

**Dramaleken utgår från** barnens naturliga improvisationsförmåga. Med äldre barn och ungdomar kan man arbeta med drama antingen utifrån färdiga texter eller med hjälp av fantasin och gruppen, improvisera fram egen historia och texter.

**I Järfälla** har vi arbetat med drama länge, redan 1968 anställdes den första dramapedagogen. Till en början var det fritidshemmen som arbetade med drama. Skolorna, förskolorna och familjedaghemmen följde snabbt efter. I samband med att musikskolan ombildades till kulturskola 1998 fördes dramapedagogerna över till kulturskolans organisation.

### Rekommendationer

Barn och unga i förskola och skola bör ges möjlighet att ta del av minst en teater- eller dramaupplevelse per år. En arrangerad teater- eller dramaupplevelse kan exempelvis vara ett besök av en turnerande teatergrupp, ett besök på en teater, en dramaworkshop eller liknande. Inom Amatörer möter proffs och Skapande skola erbjuds också teater och teater/drama. Järfälla kultur arrangerar också barnteatrar.

Scenkonstprogrammet hittar du på [jarfalla.se/evenemang](http://jarfalla.se/evenemang)



Maja och Bobbo med Figurteaterkompaniet.

### Att prata om en teaterföreställning

Vad vill teatern förmedla?

Vad är det som berättas?

Hur gestaltas innehållet i pjäsen – vad såg och hörde du?

Var det en eller flera skådespelare?

Hur agerade skådespelarna?

Hur uttryckte skådespelarna sig?

Använde de sig av tal och/eller rörelser (kroppsspråk)?

Var de klädda på något speciellt sätt?

Vilka olika roller fanns i pjäsen?

Var alla rollerna lika viktiga för handlingen?

Varför berättar man just detta?

När "hände" det som teatern handlar om – dåtid – nutid eller framtid?

Finns det någon koppling till kultur och samhälle idag?

Hur upplevde du själv teaterföreställningen?



Clownföreställningen Hunden  
Foto: Sigyn Stenqvist



Drama med liten fågel i Huset på höjdens dramasal, Jakobsberg.

## Webbadresser

### **dramaten.se**

Unga Dramaten är Dramatens satsning på barn och ungdomsteater, 0-19 år. Inspirationsmaterial och lärarhandledning finns att ladda ner.

### **kulturhusetstadsteatern.se**

Stadsteatern har ofta föreställningar för barn och ungdom. Genom skolombudsorganisationen erbjuds också lägre biljettpriser. Kulturhuset Stadsteatern i Skärholmen, Vällingby och Husby spelar också föreställningar för barn och unga.

### **lektion.se**

En hemsida med många tips på lektioner i alla ämnen som också har sökfunktioner för förskola/grundskola/gymnasium. Lektionsförslagen är inskickade av pedagoger som själva arbetat med dem.

### **riksteatern.se**

Riksteatern turnerar i hela landet med föreställningar för barn och unga på repertoaren.

### **teatercentrum.se**

Teatercentrum är en bransch- och arbetsgivarorganisation som samlar idag nära 100 fria teatrar. Teatercentrums uppdrag är att öka kännedomen om den fria professionella teaterkonsten. På hemsidan finns en bra spelguide som också är uppdelad efter målgrupper, man kan exempelvis söka på teater för barn eller ungdomar.





Spännande läsning i Ridddarparken.

## Litteratur, läsning och muntligt berättande

**Språk och läsning är nära förknippade med varandra. De första böckerna som barnet läser är oftast bilderböcker, där barnet tillsammans med en vuxen tittar på och pratar om bilderna.**

Sagoberättande och högläsning bidrar till att skapa nyfikenhet hos barnet och har också stor betydelse för barnets språkinlärning. Berättande och högläsning fungerar också som förberedelse för läsinlärning.

**Ett av målen** i svenskämnet är att undervisningen ska sträva efter att eleven utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur. Undervisningen ska också bidra till att eleven gärna läser på egen hand och av eget intresse. I Järfälla prioriterar folkbiblioteket barn- och ungdomsverksamheten.

**Bibliotekslag (2013: 801)**

### **5.1. Barn och ungas läsning och språkutveckling**

*Barn och unga är en av bibliotekens viktigaste målgrupper. Att väcka läslust och stimulera språkutveckling hos dem är ett centralt uppdrag för biblioteket.*

*Enligt 2 kap. 36 § Skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.*

*Skollagens krav har konkretiserats i kommunens plan för utveckling av skolbibliotek:*

*I Järfälla kommuns **Plan för skolbiblioteksutveckling 2019-2022 (Bun 2018/230)** finns beskrivet att huvudmannskapet för skolbibliotek hör till Barn- och ungdomsförvaltningen och respektive rektor. Detta för att bli garanterat att skolbiblioteket integreras i skolans pedagogiska verksamhet och systematiska kvalitetsarbete.*

**Syftet är** att så tidigt som möjligt skapa nyfikenhet och läslust hos barn och unga och på så sätt också bidra aktivt till deras språkutveckling. Arbetet startar redan med de allra minsta i samarbete med barnavårdscentralerna och fortsätter sedan under barnens uppväxt tillsammans med förskolor, familjedaghem och grundskolor. Biblioteken samarbetar också med modersmålslärarna och erbjuder barn- och ungdomsböcker på många olika språk.

**I biblioteksplanen** för Järfälla kommun framhålls vikten av ett organiserat samarbete och en tydlig rollfördelning mellan folkbiblioteket och skolbiblioteken för att i framtiden kunna stärka barn och ungdomars läslust och läsförmåga.

### Rekommendationer

Barn och unga ska ges möjlighet att regelbundet besöka sitt lokala folkbibliotek för att låna böcker.

Barn och unga bör ha tillgång till ett öppet skolbibliotek med ett aktuellt utbud av böcker, bemannat med för ändamålet utbildad personal.

Personal inom förskola och skola bör erbjudas fortbildning i exempelvis berättarteknik, orientering i modern skönlitteratur för barn och unga och i hur man arbetar med läslust och läsförmåga.

### Vi tipsar!

#### Förslag till arbete med böcker, läsning och muntligt berättande

**Att titta i böcker** I bilderböcker pågår minst lika stor del av berättelsen i bokens bilder som i texten. Därför kan man med små barn ägna en stor del av samtalet åt bokens bilder.

**Finns det bilder inuti boken?** Tyckte du om bokens bilder/illustrationer? Var det något du inte tyckte om? Hur är bilderna gjorda tror du? (krita, färg, blyerts etc.) Liknar de bilder från någon annan bok som du har läst? Passade bokens framsida till bokens innehåll? Får man veta saker när man tittar på bilderna som inte nämns i texten?

**Att prata om böcker** Att prata i grupp om en bok som man har läst upplevs ofta som fantasieggande och stimulerande eftersom entusiasm och läsglädje är något som ofta smittar av sig.

Aidan Chambers, känd författare och litteraturpedagog, har utarbetat en metod kallad "Boksamtal" som fungerar som ett redskap för att lära barn sätta ord på sina läsoplevelser. I ett boksamtal är den vuxnes roll att leda samtalet kring den lästa texten med hjälp av frågor, men samtidigt vara öppen för barnens spontana reflektioner. Börja gärna diskussionerna med "jag undrar" i stället för det mer ifrågasättande "varför?"

### Vid ett boksamtal är det lämpligt att utgå från de här frågorna:

**Gillanden:** Var det något i boken du tyckte om?

**Ogillanden:** Var det något i boken du inte tyckte om?

**Frågetecken:** Undringar - jag förstod inte varför ...

**Ifrågasättanden:** - så här pratar man inte ... så där är det väl ingen som gör ...

**Kopplingar:** Egna reflektioner - är det någon annan som har en katt som har sprungit bort ...

**Jämförelser:** - liknar den här boken någon annan bok du har läst ... film du har sett ...

**Mönster:** Vad handlar egentligen boken om? Har boken något budskap?



### Webbadresser

#### **barnensbibliotek.se**

Barnens bibliotek är en plats på nätet för barn och unga. Här hittar du mängder av lästips, temasidor, författarintervjuer, reportage och tävlingar. Webbplatsen är anpassad för barn och unga men det finns en avdelning för bibliotek och vuxna.

#### **barnboksinstitutet.se**

Svenska barnboksinstitutets hemsida innehåller information om barn och ungdomsböcker, aktuell utgivning, studiebesök, fortbildning och kurser.





## Tre kulturenheter

**Inom Kultur-, demokrati- och fritidsförvaltningen finns tre kulturenheter:**

**Järfälla kultur, kulturskolan och biblioteket.**

### Järfälla kultur

Järfälla kultur består av kulturkontoret och kultur- och aktivitetshuset Huset på höjden. Enhetens uppdrag är att arbeta med kultur i olika former för barn och unga samt fungera som ett kulturellt resurscentrum för kommunala verksamheter.

**Kulturkontoret ansvarar** för barn- och familjeprogram som riktar sig till allmänheten, Amatörer möter proffs, Skapande skola, film och media, där skolbio ingår, kulturföreningar, kulturmiljövård och kulturarv samt konst och utställningar. Här finns också Järfälla kommuns bildarkiv. Inom enheten ryms även två konsthallar och Järfälla Mediecenter. Kulturkontoret ligger i Jakobsbergs centrum, i anslutning till biblioteket. Huset på höjden har adress Englebretksvägen 47 i Jakobsberg.

### Järfälla kulturskola

Kulturskolan har kurser inom följande områden: musik, nycirkus, teater, film och media, dans samt bild och form. Kulturskolan erbjuder pedagogisk verksamhet och undervisning för barn och unga upp till 21 års ålder samt för barn och unga med funktionsvariationer. Verksamheten erbjuds på deras fritid inom kurser med bredd och fördjupning, termins-, lov- och kortkurser samt öppna aktiviteter och prova-på tillfällen. Kulturskolan ger möjligheter för deltagarna att framträda i publika evenemang. Varje elev ges möjlighet att utvecklas utifrån sina

förutsättningar och behov. Avgifter tas ut för undervisningen enligt av kommunfullmäktige fastställda belopp. Vissa kurser/aktiviteter är helt avgiftsfria. Kulturskolan har undervisning i flera av kommunens skolor, Huset på höjden och på Mälarvägen 2 i Jakobsberg samt i Bas Barkarby.

### Järfälla bibliotek

Järfälla bibliotek består av ett huvudbibliotek i Jakobsberg samt kommundelsbibliotek i Viksjö, Kallhäll och Barkarby. Kommunens bibliotek driver också verksamheten vid Järfälla gymnasieskolans bibliotek.

**Biblioteket är en viktig mötesplats** för många – och inte bara för att låna böcker eller media. Många kommer till biblioteket för att få professionell hjälp med att söka information av olika slag, läsa tidningar och tidskrifter, utnyttja studierummet, använda datorerna och mycket annat. Inom Järfällas bibliotek arbetar flera barn- och ungdomsbibliotekarier. Alla bibliotek har barn- och ungdomsavdelningar.

**Jakobsbergs bibliotek** ligger i Jakobsbergs centrumgalleria. Viksjö bibliotek på Viksjöplan. Kallhälls bibliotek på Gjutarplan 8. Ett bibliotek i Barkarby har adress Jaktplan 2 och det nyaste biblioteket i Barkarby ligger i Bas Barkarby. För öppettider se jarfalla.se.

---

Den här versionen av Kulturpedagogisk plan är uppdaterad mars 2022. Foto: Järfälla kommuns fotobank, Felipe Maruri, Alexander Mahmoud, Bo Gyllander, Roger Olsson, Erica Giraud med flera.